Notat

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynet

Til:

Fra: Morten Nicholls
Telefon: 23.21.66.61

Dato: 18.1.2007
Vår ref:

Mattilsynets adgang til å kreve overvåking av overflatevann og grunnvann.

Dette notatet er laget i forbindelse med rammedirektiv for vann og skal gi oversikt over hjemmelsgrunnlag som Mattilsynet forvalter og som er relevant for vannet i naturen.

INNHOLD

Utvalgte virksomhetsområder 2
Matloven 2
Overvåking i regi av Mattilsynet 4
- Gyrodactylus salaris 5
- Lakselus på villfisk 5
- Krepsepest 5
- Blåskjell og andre muslinger 5
- Ralstonia solanacearum (mørk ringråte på potet) i vann 6
- Annen overvåking 6

Overvåking i regi av andre etater 6
- Miljøgifter i marine organismer 6
- Genetisk innblanding 6
- Taretråling 6

Overvåking i regi av virksomhetene 7
- Vannuttak etter drikkevannsforskriften 7
- Vannuttak etter forskrift om naturlig mineralvann og kildevann. 7
- Lokalisering og drift av fiskeoppdrettsanlegg og fiskeslakterier 7
  - Oppdrett 7
  - Slakterier 8
- Drift av oppdrettsanlegg. 8
- Bruk av plantevernmidler. 9
- Bruk av gjødselvarer mv av organisk opphav. 9

I hvilken grad Mattilsynet kan kreve overvåking av overflatevann og grunnvann 9

Utvalgte virksomhetsområder

Virksomhetsområder som har innvirkning på vann i naturen, og hvor Mattilsynet er myndighet:

1. Vannuttak etter drikkevannsforskriften.
2. Vannuttak etter forskrift om naturlig mineralvann og kildevann.
3. Lokalisering og drift av fiskeoppdrettsanlegg og fiskeslakterier
4. Lokalisering og drift av settefiskanlegg og kultiveringsanlegg.
5. Bruk av plantevernmidler.
6. Bruk av gjødselvarer mv av organisk opphav.

Mattilsynets lovgrunnlag er i nevnte sammenheng primært matloven (LOV-2003-12-19-124). For virksomhetsområde 5 kommer i tillegg lov om plantevernmidler til anvendelse.
Det er ofte flere forskrifter innen de enkelte virksomhetsområdene.

Nedenfor gjengis enkelte §§ fra matloven, som anses relevante i forbindelse med ytre miljø. Av disse fremkommer det at det primært er "næringsmidlet", før eller etter at det har blitt mat, som står i fokus. Det er imidlertid også tydeliggjort at virksomhetene skal drive forsvarlig i forhold til ytre miljø. Videre er dyre- og plantehelse og velferd viktige momenter. Dette omfatter også dyr/planter som ikke skal benyttes til mat.

Matloven

§ 1. *Formål*

Formålet med loven er å sikre helsemessig trygge næringsmidler og fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele produksjonskjeden, samt ivareta miljøvennlig produksjon.

Loven skal videre fremme god plante- og dyrehelse.

Loven skal også ivareta hensynet til aktørene langs hele produksjonskjeden, herunder markedsadgang i utlandet.

§ 2. *Saklig virkeområde*

Loven omfatter alle forhold i forbindelse med produksjon, bearbeiding og distribusjon av innsatsvarer og næringsmidler, herunder drikkevann. Loven omfatter også alle forhold i forbindelse med produksjon av materialer og gjenstander som er bestemt til å komme i kontakt med, eller kan ha innvirkning på innsatsvarer eller næringsmidler. Videre omfatter loven all bruk av innsatsvarer.

Loven omfatter alle forhold vedrørende plante- og dyrehelse, herunder produkter, gjenstander og organismer som kan føre med seg smitte.

§ 3. *Stedlig virkeområde*

Loven gjelder for norsk land- og sjøterritorium, norske luft- og sjøfartøyer, og innretninger på norsk kontinentalsokkel. Kongen kan gi nærmere forskrifter om lovens anvendelse, herunder om anvendelse på utenlands registrerte skip i rute på norske havner.

Kongen kan gi forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard, Jan Mayen, bilandene, i Norges økonomiske sone, fiskerisonen ved Jan Mayen og fiskevernsonen ved Svalbard. Kongen kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forholdene.

§ 7 *Etablering, utforming og drift*

Virksomheten skal sørge for at plassering, utforming og drift av aktiviteter er hygienisk forsvarlig.

Kongen kan i forskrifter stille ytterligere krav til etablering, plassering, utforming og drift av aktiviteter i virksomheter, herunder om melding, registrering og godkjenning og om bortfall av godkjenning.

Kongen kan i forskrifter stille krav til leverandører av tjenester til virksomheter nevnt i første ledd, herunder om godkjenning.

Kongen kan i forskrifter forby ethvert forhold som kan medføre fare for forurensning i vannforsyningssystem og internt fordelingsnett.

§ 14. *Opplysnings- og rapporteringsplikt*

Virksomheten skal når tilsynsmyndigheten krever det, gi eller sende inn nødvendige opplysninger og prøvemateriale. Tilsvarende gjelder enhver som er i besittelse av dyr, planter eller andre gjenstander eller organismer som kan føre med seg smitte. Tilsynsmyndigheten kan bestemme hvordan opplysningene skal gis, herunder form, detaljeringsgrad mv.

Enhver kan bli pålagt å fremlegge eller sende inn opplysninger og prøvemateriale når dette er nødvendig av hensyn til kontroll med import eller av hensyn til smitteovervåkning.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om opplysnings- og rapporteringsplikt samt om plikt til å offentliggjøre resultater av utført tilsyn.

§ 18. *Plantehelse*

Enhver skal utvise nødvendig aktsomhet, slik at det ikke oppstår fare for utvikling eller spredning av planteskadegjørere.

Planter skal ikke omsettes eller flyttes når det er grunn til mistanke om planteskadegjørere som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser.

Kongen kan gi nærmere forskrifter for å forebygge, overvåke og bekjempe planteskadegjørere, herunder om

a) klassifisering og gruppering av planteskadegjørere,

b) oppretting av soner,

c) krav til planter, gjenstander, produkter og organismer som kan medføre risiko for spredning av planteskadegjørere, og

d) plikt til å informere om restriksjoner pga. planteskadegjørere, herunder plikt til å tinglyse restriksjoner på eiendommen.

§ 19. *Dyrehelse*

Enhver skal utvise nødvendig aktsomhet, slik at det ikke oppstår fare for utvikling eller spredning av smittsom dyresykdom.

Levende dyr skal ikke omsettes, tas inn i dyrehold, flyttes eller settes ut når det er grunn til mistanke om smittsom dyresykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser.

Kongen kan gi nærmere forskrifter for å forebygge, overvåke og bekjempe dyresykdommer og smittestoffer, herunder om:

a) klassifisering og gruppering av sykdommer og smittestoffer,

b) oppretting av soner med ulik helse- og sykdomsstatus samt epidemiologisk atskilte regioner,

c) godkjenning og bruk av vaksiner og annen medikamentell behandling til dyr,

d) flytting, transport, omsetning og bruk av levende og døde dyr, animalske biprodukter, gjenstander mv.,

e) kontroll av avlsdyr, uttak av kjønnsprodukter og reproduksjon av dyr, og

f) adgangsbegrensninger for personer som kan føre med seg smitte til bygninger som brukes til dyr, fôr eller utstyr til dyr, og om plikt til å la sin person og medbrakte gjenstander desinfiseres.

§ 23. *Tilsyn og vedtak*

Det sentrale, regionale eller lokale mattilsynet fører tilsyn og kan fatte nødvendige vedtak for gjennomføring av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven, herunder forby import, eksport og omsetning eller pålegge tilbaketrekning fra markedet, isolasjon, avlivning, destruksjon, kassasjon, båndlegging, merking eller særskilt behandling. Kongen kan delegere myndighet til andre offentlige eller private organer og gi bestemmelser om hvem som er klageinstans i slike tilfeller.

Dersom påleggene ikke etterkommes, det er ukjent hvem som er ansvarlig, eller det er nødvendig å få gjennomført tiltak raskt, kan tilsynsmyndigheten selv gjennomføre tiltak som nevnt i første ledd. Tiltak kan gjennomføres for den ansvarliges regning. Skyldige beløp er tvangsgrunnlag for utlegg.

Mattilsynet kan av hensyn til Norges internasjonale forpliktelser fastsette, endre og oppheve tidsbegrensede forskrifter uten forutgående høring, og kunngjøre forskrifter på særskilt måte.

Offentlige myndigheter plikter på anmodning fra tilsynsmyndigheten å gi nødvendige opplysninger uten hinder av taushetsplikt. Politi, tollvesen, kystvakt og kommuner skal på anmodning bistå tilsynsmyndigheten.

§ 24. *Særskilt smittesanering*

Eiendom, bygning eller løsøre hvor det er mistanke om smittestoffer eller planteskadegjørere, kan pålegges rengjort, desinfisert eller destruert mv. Det kan videre pålegges restriksjoner på bruk av slik eiendom, bygning eller løsøre.

Døde dyr eller smitteførende gjenstander kan, når det er nødvendig for å unngå smitte, pålegges nedgravd på eiers grunn, og i særlige tilfeller på annen persons grunn, dersom dette kan foregå uten vesentlig ulempe for eier eller bruker av grunnen. Ved nedgraving på annen persons grunn ytes erstatning etter § 22.

§ 23 andre ledd gjelder tilsvarende.

§ 29. *Etablering av dataregistre*

Tilsynsmyndigheten kan opprette eller knytte seg til dataregistre når det er nødvendig av hensyn til lovens formål, eller når det er nødvendig for å ivareta internasjonale avtaler som Norge har inngått. Slike registre kan ikke uten samtykke inneholde personopplysninger som er sensitive i henhold til lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger § 2 nr. 8.

Kongen kan gi forskrifter om plikt til å avgi opplysninger til slike registre.

Overvåking i regi av Mattilsynet

Mattilsynet gjennomfører ingen tradisjonell, regelmessig overvåking av fysiske eller kjemiske elementer i overflatevann eller grunnvann. Mattilsynet gjennomfører imidlertid en viss overvåking av enkelte biologiske parametere i overflatevann. Denne overvåkingen er i noen tilfelle regelmessig (f.eks årlig), i andre tilfelle prosjektorientert (sporadisk). Overvåkingen utføres primært ut fra et dyre-, plante- og folkehelseperspektiv eller der den biologiske parameteren (for eksempel fisk) fremstår som et potensielt næringsmiddel.

Gyrodactylus salaris

Mattilsynet har ansvar for overvåking av parasitten Gyrodactylus salaris i oppdrettsanlegg og på villfisk. Prøvetakingen av villfisk gjøres av andre på oppdrag av Mattilsynet. Ofte er dette Miljøvernavdelingen hos fylkesmann. Prøvetaking i oppdrettsanleggene gjøres av Mattilsynet. Analysene utføres av Veterinærinstituttet.
Mattilsynet fatter vedtak om eventuelle tiltak, for eksempel smitteforebygging, smittebegrensning og kjemisk behandling av vassdrag.
Fylkesmann i berørt område er som regel tiltakshaver ved eventuell gjennomføring av behandlingen av vassdraget. Finansieringen er over statsbudsjettet via DN.
Formålet med Gyro-forskriften er å forebygge spredning av, begrense forekomsten av og utrydde parasitten *Gyrodactylus salaris*. Forskriften gjelder for akvatiske organismer som kan bli smittet eller være bærer av parasitten *G. salaris*, samt virksomhet som kan medføre fare for spredning av parasitten.

Lakselus på villfisk

Mattilsynet forvalter forskrift om bekjempelse av lakselus. Mattilsynet startet i 2006 egen overvåking av lakselus på villfisk i nasjonale laksefjorder og vassdrag.
Formålet med lakselusforskriften er å fastsette minimumstiltak for å redusere forekomsten av lakselus, slik at skadevirkningene på laks og ørret i oppdrettsanlegg og i frittlevende bestander minimaliseres. Forskriften gjelder for oppdrettsanlegg i sjø, og omfatter artene laks (Salmo salar) og regnbueørret (Oncorhynchus mykiss).

Krepsepest

Mattilsynet overvåker nedre Glomma og Haldenvassdraget mht utbrudd av av krepsepest, og har generelt ansvar for epidemiologisk kartlegging av utbredelsen ved påvisning eller mistanke om krepsepest.

Blåskjell og andre muslinger

Mattilsynet har overvåket algetoksiner i blåskjell fra mars til oktober i flere år. Analysene ble foretatt ved starten av overvåkingen og etter oppblomstring av alger, før varsel gis om at det igjen er trygt å spise skjell fra et område. Fra 2006 ble overvåkingen utvidet fra 26 til 55 prøveuttaksteder. Samtidig ble prøvetakingsperioden utvidet til hele året.
Overvåkingsprogrammet for algegifter i blåskjell er hovedsakelig basert på ukentlige tellinger av mengden giftproduserende alger i sjøen. Ved første prøveuttak om våren må samtlige stasjoner sende inn blåskjellprøver for å undersøke om skjellene er giftige eller ikke. Stiger algekonsentrasjonen av giftige alger over gitte faregrenser frarådes høsting av skjell. Når konsentrasjonene av alger i sjøen går tilbake tas nye blåskjellprøver. Prøven testes kjemisk for ulike algegifter, som må ligge under et definert nivå før konsum kan tilrås.
Hovedformålet med overvåkingen er å gi publikum informasjon om hvor det er tilrådelig å spise selvplukkede skjell. Den praktiske delen av overvåkingen (prøveuttak) gjennomføres av Mattilsynets lokalkontorer.
I det nye hygieneregelverket (forordning 854/2004) fra EU stilles det krav om klassifisering av produksjonsområder langs kysten hvor det er tillatt å høste levende muslinger, og dermed også levende pigghuder, levende kappedyr og levende sjøsnegler samt høsting av blåskjell.
Overvåkingen av disse områdene skal skje både ved mikrobiologisk og kjemisk analyse av muslingene og ved forekomst av toksinproduserende alger i vannfasen

Ralstonia solanacearum (mørk ringråte på potet) i vann

Overvåkingsprogrammet har pågått siden 2003 og utgjør en viktig del av overvåkingen av mørk ringråte i Norge. Det første året ble relevante potetindustribedrifter i hele landet identifisert. Kriterier for utvelgelse av bedriftene var importaktivitet og utslipp av vann til vassdrag. I de tre årene som har gått, har alle de 18 utvalgte bedriftene og vassdragene rundt dem blitt undersøkt minst en gang. I tillegg til vannprøver fra bedriftene og vassdragene, tas det også prøver av røttene av slyngsøtvier (*Solanum dulcamara*) *S. nigrum* og brennesle (*Urtica dioica*) i strandkanten i nærheten av anlegget. Bakterien *Ralstonia solanacearum* er ikke påvist i Norge, men overvåkingen er et krav etter EU's Rådsdirektiv 98/57/EC. Prøvetakingen utføres av Mattilsynet. Analysene utføres ved Bioforsk Plantehelse, Ås.

Annen overvåking

Mattilsynet har også annen overvåkingsaktivitet. Eksempler er:

- Overvåking av viral hemoragisk septikemi (VHS) og infektiøs hemoragisk nekrose (IHN) - som begge skyldes virus - i fisk i oppdrettsanlegg inkl. kultiveringsanlegg. Prøvetakingen utføres på 50% av anleggene hvert år av Mattilsynet (1-2 ganger/år). Analysene utføres av Veterinærinstituttet. I tillegg skal det gjennomføres årlige inspeksjoner.
- Overvåking av bacterial kidney deseases (BKD) hos fisk i oppdrettsanlegg.
- Overvåking av restmengder av legemidler, forbudte stoffer og forurensende stoffer i fisk. Prøvene tas i oppdrettsanlegg og i slakte- og pakkeanlegg. Analysene utføres ved NIFES.
- Overvåking av parasittene Bonamia og Marteilla i skjell og skjellanlegg.

Overvåking i regi av andre etater

Denne oversikten er ikke ment å være komplett, men nevner bare noen tema som har vært diskutert og som kunne tenkes å grense opp mot Mattilsynet. Hva andre etater gjør eller kan gjøre fremkommer av deres egne, tilsvarende oversikter.

Miljøgifter i marine organismer

Statens forurensningstilsyn (SFT) foretar overvåking av miljøgifter i sedimenter og i marine organismer i en del fjord- og havneområder langs kysten. Mattilsynet foretar imidlertid en vurdering av resultatene fra disse undersøkelsene. Overvåkingen foretas hovedsakelig på steder med en eller flere betydelige kilder til forurensninger.
I noen områder har Mattilsynet ut fra dette innført et forbud mot å omsette fisk, fiskelever eller skjell fra området (jf forskrift 29.november 1996 nr. 1240 om "omsetningsforbud for fisk fanget innenfor nærmere angitte områder"). Mattilsynet revurderer rådene for et område så snart resultatene fra nye undersøkelser legges fram.

Genetisk innblanding

Ansvar for overvåking av eventuell genetisk påvirkning/innblanding hos fisk tilligger ikke Mattilsynet, men DN og Fiskeridirektoratet.

Taretråling

Ansvar for overvåking av effekter av taretråling tilligger ikke Mattilsynet, men DN og Fiskeridirektoratet.

Overvåking i regi av virksomhetene

Vannuttak etter drikkevannsforskriften

Drikkevannsforskriften krever at vannverkseier tar årlige prøver av vannkilden (både grunnvann og overflatevann). Forskriften ivaretar kravene til prøvetakingsfrekvens i direktiv 2000/60/EC. Forskriften ivaretar også kravene til parametere så lenge dette er relevant for driften av vannverket. Enkelte overvåkingsparametere (f.eks bunndyr, makrovegetasjon og fiskebestand) som fremkommer av direktiv 2000/60/EC må derfor ivaretas på annen måte i drikkevannskilder enn gjennom drikkevannsforskriften.
Drikkevannsforskriften krever at prøvene som et minimum tas på inntaksledningen til vannverket. Prøvetaking i selve vannkilden vil kunne være et supplement der det er behov. Dette kan Mattilsynet om nødvendig kreve.

Vannuttak etter forskrift om naturlig mineralvann og kildevann.

Denne forskriften gjelder når grunnvann ønskes omsatt som naturlig mineralvann eller kildevann. Det kreves innledningsvis en omfattende kartlegging av vannkvalitet, geologiske og hydrogeologiske forhold. Når produksjonen starter opp må det også gjennomføres overvåking av vannkvaliteten i det ferdige produktet samt måling av grunnvannstand (skal fremkomme som krav i godkjenningsdokumentet). Siden det ikke er tillatt med nevneverdig behandling av vannet, så vil disse prøvene også gjenspeile vannkvaliteten av selve grunnvannet. Det er ikke satt krav til prøvetakingsfrekvens i denne forskriften, men i veiledningen fra Mattilsynet anbefales det minst å bruke samme frekvens som ”flaskevann” etter drikkevannsforskriften, dvs minst 4 prøver pr. år. I praksis vil internkontrollen omfatte hyppigere prøvetaking enn dette.

Lokalisering og drift av fiskeoppdrettsanlegg og fiskeslakterier

Oppdrett

<u>Overvåking generelt</u>
I Matlovens § 7 *andre ledd* gis det mulighet for å gi nærmere forskrifter om etablering, plassering, utforming og drift av virksomhetens aktiviteter. Forskriftene som gis, kan omfatte en rekke forhold ved virksomheten. Selv om de fleste forhold vil kunne falle innenfor det å drive hygienisk forsvarlig, så vil også andre forhold kunne omfattes av § 7 andre ledd i Matloven.
Plassering av virksomhetens aktiviteter er viktig for begrensning av smitterisiko i forhold til frittlevende bestander av akvatiske dyr og andre havbruksanlegg.
Hjemmelen til å gi forskrifter om etablering og drift omfatter også å sette skranker for produksjon, både når det gjelder produksjonssted, produksjonshastighet og produksjonsvolum. Når tillatelse til etablering av akvakulturanlegg er gitt etter fiskesykdomsloven § 7 (nå etableringsforskriften), har det vært aktuelt å begrense tillatt produksjonsvolum på enkelte lokaliteter ut fra hensynet til smitterisiko, særlig til frittlevende bestander av akvatiske dyr. Alle begrensninger må ligge innenfor lovens formål og kan ikke brukes til for eksempel rene næringsformål.

Tillatelse fra bl.a. Mattilsynet er nødvendig for å kunne gi tillatelse etter akvakulturloven.

Krav til overvåking av påvirkninger fra anlegget på det ytre miljø (primært sedimenter) forventes ivaretatt av fiskeridirektoratets regionkontor gjennom akvakulturloven og kravene fra fylkesmannen (jf. Akvakulturloven §10, §11).

<u>Lakselus på oppdrettsfisk</u>
Mattilsynet forvalter forskrift om bekjempelse av lakselus, og krever at den enkelte oppdretter overvåker anlegget. Det er krav om månedlig rapportering til Mattilsynet.

Formålet med lakselusforskriften er å fastsette minimumstiltak for å redusere forekomsten av lakselus, slik at skadevirkningene på laks og ørret i oppdrettsanlegg og i frittlevende bestander minimaliseres. Forskriften gjelder for oppdrettsanlegg i sjø, og omfatter artene laks (Salmo salar) og regnbueørret (Oncorhynchus mykiss).

Slakterier

Fiskemottak og fiskeslakterier

Disse virksomhetene skal bruke vann av drikkevannskvalitet i produksjonen. Virksomheter som har egen vannforsyning (f.eks sjøvann) må innledningsvis gjennomføre kartlegging av vannkvaliteten, risiko for forurensning av denne og ha nødvendig vannbehandling. Drikkevannsforskriften krever at vannverkseier (her slakteriet) skal ta prøver også av råvannet under drift av anlegget. For slike enkeltvirksomheter som dette er det neppe noen krav til regelmessig overvåking av vannkilden (sjøen) etter dette, men at man anser at bedriftens internkontrollsystem i praksis også vil omfatte prøver av vannet inn til, i tillegg til inne i virksomheten.
Når det gjelder slaktemærer, så er det iflg fiskekvalitetsforskriften krav til overvåking av vannkvaliteten i slaktemærene.

Drift av oppdrettsanlegg.

FOR 2004-12-22 nr 1785, Forskrift om drift av akvakulturanlegg (akvakulturdriftsforskriften) gjelder for norsk landterritorium og territorialfarvann, på kontinentalsokkelen og i Norges økonomiske sone. Driften skal være teknisk, biologisk og miljømessig forsvarlig. Nedenfor gjengis utdrag fra forskriften. §§ 19 og 20 gjelder dyrevernhensyn, og forvaltes av Mattilsynet. §§ 29 og 30 gjelder ytre miljø, og forvaltes av Fiskeridirektoratet.

§ 19. *Vannkvalitet generelt*

Fisk skal ha tilgang på tilstrekkelige mengder vann av en slik kvalitet at fiskene får gode levekår, og ikke står i fare for å bli påført unødige lidelser eller skader.

Vannkvaliteten og vekselvirkningene mellom ulike vannparametere skal overvåkes etter behov. Ved fare for unødige lidelser eller skader skal effektive tiltak iverksettes.

Mengden metabolske avfallstoffer akkumulert i vannet skal være innenfor forsvarlige grenser.

§ 20. *Vannkvalitet i akvakulturanlegg i sjø*

Installasjoner i sjø skal utformes og vedlikeholdes på en måte som sikrer god gjennomstrømning av rent vann.

Det skal foretas måling av oksygenmetning og temperatur etter behov.

§ 29. *Miljøovervåkning*

Det skal foretas miljøovervåking av lokaliteter i sjøvann med produksjon av fisk. En trendovervåking av bunnforholdene under anlegget skal foretas i henhold til NS 9410 - Miljøovervåking av marine matfiskanlegg eller tilsvarende internasjonal standard/anerkjent norm av et kompetent organ. Et kompetent organ skal dokumentere relevant faglig kompetanse for oppdragsgiver og være uavhengig oppdragsgiver.

Miljøundersøkelse skal for akvakultur av laks, ørret og regnbueørret første gang gjennomføres på det tidspunktet i produksjonssyklusen det er størst belastning eller biomasse på lokaliteten. Miljøundersøkelse skal for akvakultur av andre fiskearter enn laks, ørret og regnbueørret første gang gjennomføres når det produseres mer enn en tredjedel av tillatt biomasse som angitt i akvakulturtillatelsen. Deretter skal det gjøres miljøundersøkelser etter de frekvenser som følger av

NS 9410 eller tilsvarende internasjonal standard eller anerkjent norm. Fortrinnsvis skal undersøkelsene gjøres på det tidspunktet i produksjonssyklusen det er størst belastning eller biomasse på lokaliteten.

På lokaliteter hvor undersøkelsene vanskelig lar seg gjennomføre etter NS 9410 eller tilsvarende internasjonal standard eller anerkjent norm på grunn av dybdeforhold eller lokalitet med stein- eller fjellbunn, kan Fiskeridirektoratets regionkontor i samråd med Fylkesmannens miljøvernavdeling fatte vedtak om alternativt overvåkingsprogram.

Etter endt undersøkelse skal det rapporteres til Fiskeridirektoratets regionkontor.

§ 30. *Tiltak ved uakseptabel miljøtilstand*

Dersom trendovervåkingen av bunnforholdene under anlegget (B-undersøkelsen) viser uakseptabel miljøtilstand (etter NS 9410 tilstand 4), skal det tas et større antall prøver under anlegget (utvidet B-undersøkelse). Fiskeridirektoratets regionkontor kan i samråd med Fylkesmannens miljøvernavdeling i tillegg kreve undersøkelse av bunntilstanden under anlegget (nærsonen) og utover i resipienten (fjernsonen) (i NS 9410 kalt C-undersøkelse) i henhold til NS 9410 jf. 9423 eller tilsvarende internasjonal standard eller anerkjent norm, som i tilfelle skal utføres av et organ som er akkreditert for å utføre oppgaven.

Viser undersøkelser etter første ledd fortsatt uakseptabel miljøtilstand, kan Fiskeridirektoratets regionkontor i samråd med Fylkesmannens miljøvernavdeling fatte vedtak om brakklegging av lokaliteten. Vedtak om brakklegging oppheves ikke før ny undersøkelse viser at miljøtilstanden er i de høyeste tilstandskategoriene (tilstand 1 eller 2).

Bruk av plantevernmidler.

Mattilsynet stiller krav til hvilke plantevernmidler som kan omsettes. Krav til overvåking knyttet til bruk av midlene ligger utenfor Mattilsynets myndighetsområde.

Bruk av gjødselvarer mv av organisk opphav.

FOR-2003-07-04-951. Forskrift om bruk av gjødselvarer mv av organisk opprinnelse. Mattilsynet stiller krav til kvaliteten på gjødselvarer som skal brukes innen landbrukssektoren. Krav til overvåking knyttet til bruk av midlene ligger utenfor Mattilsynets myndighetsområde. Kommunen er myndighet for de deler av forskriften som angår bruk og lagring av gjødselvarene. Forskriften stiller ingen direkte krav til den enkelte bruker (gårdsbruk) om overvåking av vassdrag, men stiller krav til hvordan driften skal ivaretas for å hindre forurensning. Det kan være nyttig å være kjent med følgende paragraf i forskriften:

§ 28. *Forholdet til andre lover*

Krav utover denne forskrift som stilles i andre lover eller forskrifter for den enkelte virksomhet eller for de enkelte basiskomponenter i produktene, må tilfredsstilles.

FOR-1999-07-01-791. Forskrift om gjødselplanlegging. Denne forskriften gir direkte føringer for hvordan det enkelte gårdsbruk skal gå frem for å utarbeide gjødselplaner. Kommunen eller den Statens landbruksforvaltning gir myndighet, skal kontrollere at gjødslingsplan foreligger og at den tilfredsstiller de krav som forskriften setter.

I hvilken grad Mattilsynet kan kreve overvåking av overflatevann og grunnvann

Som det fremkommer av gjennomgangen ovenfor er Mattilsynets hjemmelsgrunnlag og overvåkingsfokus primært rettet mot helse og velferd hos planter, dyr og mennesker. Særlig gjelder dette dyr og planter som skal bli mat eller etter at de har blitt mat. Fokusområdene omfatter imidlertid også innsatsvarer som for eksempel fór og gjødsel. Biprodukter og avfall inngår også. Overvåking av vannfasen inngår i liten grad da dette tradisjonelt har blitt ivaretatt (?) av andre etater. Matloven gir imidlertid grunnlag for å stille krav til overvåking av miljøet som dyrene/plantene oppholder seg i. Det er imidlertid begrenset hvor langt utenfor selve bedriftsområdet denne hjemmelen vil strekke seg. Det er også usikkert hvor langt denne hjemmelen strekker seg dersom helse og velferd hos planter, dyr eller mennesker ikke er relevant utgangspunkt.

Når det gjelder overvåking av drikkevann, så inneholder drikkevannsforskriften krav til vannverkseier om å overvåke både råvannet og det ferdige drikkevannet. Hva som kan kreves overvåket er begrenset av Matloven og vanlige forvaltningsmessige regler om saklighet.

Mattilsynet kan neppe pålegge, men heller oppfordre til overvåkingssamarbeid med andre virksomheter eller etater innen et naturlig geografisk område.